

применением метода наименьших квадратов и три трендовые модели, которые позволили спрогнозировать тенденции изменения цены на каждом организационно-технологическом этапе реализации продукции (производство, переработка, торговля). Осуществлено количественную оценку размера изменения цены на мясомолочную продукцию на рынке и времени, в течение которого происходит изменение. Полученные данные подтвердили рыночную «слабость» сельскохозяйственных товаропроизводителей, что делает невозможным обеспечение продовольственной безопасности страны в целом.

Ключевые слова: трансмиссия цены, агропродовольственная цепь, продукция скотоводства, мясо, молоко, линейная регрессия, потребительская цена.

Abstract.

Kravchenko O.M., Netetsky L.G. Price transmission along participants of the cattle products agrofood chain.

The mechanism of price transmission along the agro food chain participants (agricultural goods producers, food processing enterprises and trade representatives) was evaluated and analyzed in the Article as illustrated by cattle meat and dairy products, and anomalies, imbalances and disharmonies of economic relations development between the above participants were identified. Linear regression was constructed using the least squares method and three linear trend models, which allowed to predict price changes at each organizational and technological stage of product sales (production, processing, trade). The amount of changes in the price of meat and dairy products in the market and the time during which the change occurs are qualitatively evaluated. The data obtained confirmed the market «weakness» of agricultural goods producers, which makes it impossible to guarantee the food security of the entire country.

Key words: a price transmission, agro food chain, livestock products, meat, milk, linear regression, consumer price.

УДК 338.43:637.1

ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА ТА ПРОДУКТІВ ЙОГО ПЕРЕРОБКИ В УКРАЇНІ

**ГРІДІН О.В., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ,
МИРНИЙ Є.В., ЗДОБУВАЧ,**

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Молочна галузь в агропромисловому комплексі України, не зважаючи на глибоку, системну кризу продовжує залишатись однією з найбільш пріоритетних галузей сільськогосподарського виробництва. Коров'яче

молоко та продукти його переробки займають особливе місце та мають стратегічне значення у забезпеченні продовольчої безпеки нашої країни, вирішенні її соціально-економічних проблем. Зазначене вимагає спільних зусиль у здійсненні скоординованих кроків державних інститутів, суб'єктів господарювання та фінансово-кредитних установ, спрямованих на реалізацію стратегії формування сучасного ринку молочних продуктів з використанням світового досвіду та з обов'язковим врахуванням вітчизняних реалій. Розбалансованість внутрішнього продовольчого ринку України, яка й досі не усунена та має загрозливі масштаби, у поєднанні із невпинним підвищенням цін на продукти харчування і матеріальні ресурси, постійний відтік сільського населення, через невирішені роками проблеми – все це є наслідком економічної кризи в державі. Відмітимо, що на сьогодні більше половини населення країни вимушено споживати, внаслідок скрутного матеріального становища, а відповідно низького рівня купівельної спроможності, значно менше молокопродуктів від обгрунтованих фізіологічних норм [12, с. 78].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем підвищення економічної ефективності виробництва молока та продуктів його переробки в сільськогосподарських підприємствах та спеціалізованих суб'єктах господарювання приділяється особлива увага з боку наукової спільноти. Так, даною проблематикою ґрунтовно займаються: Бабарика Я.В. [1], Бакпшев М.М. [6], Волкова І.М. [2], Вольська О.М. [3], Гринько Т.В. [4], Єфімова С.А. [4], Загнітко Л.А. [19], Канцевич С.І. [6], Касян Р.А. [7], Клочко В.М. [8], Кобилякін О.М. [9], Кобилкіна С.В. [9], Кобрин Л.М. [10, 18], Колоша В. [11], Микитюк Д.М. [14], Оленич І.Р. [12], Радько В.І. [13-14], Русько Н.П. [6], Свиноус І.В. [14], Сенів Р.В. [12], Стадницька Л.М. [15-16], Тимофіїв Т.Ю. [17], Черевко Г. [18], Яворська Т.І. [19], Яковлева А.О. [20] та багато інших. Питання залежності економічної ефективності виробництва молока та молочної продукції від рівня якості вивчається зокрема: Бакпшевим М.М. [6], Канцевичем С.І. [6], Микитюком Д.М. [14], Радько В.І. [13-14], Русько Н.П. [6], Свиноусом І.В. [14] та іншими. Проте, зазначена проблема є настільки глибокою і багатогранною, що вимагає більш детального вивчення.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає у розгляді та узагальненні поглядів щодо перспектив забезпечення економічної ефективності виробництва молока та продуктів його переробки в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до зазначеного вище, доцільно більш детально вивчити проблеми, які гальмують розвиток молочного сектору економіки країни та знижують ефективність виробництва продукції. Зазначимо, що економічна ефективність виробництва молока характеризується тісним зв'язком з ефективністю його переробки. Низький рівень рентабельності у цілому виробничо-господарської діяльності аграріїв обмежує їх можливості у розширеному відтворенні, а відповідно ефективному веденні молочного скотарства. В Україні, наразі, внаслідок повсюдного незабезпечення повноцінного раціону годівлі корів, їх продуктивність у два, а подекуди, і більше рази є нижчою за середньосвітові показники, що у поєднанні зі скороченням поголів'я призводить до зниження обсягів валового виробництва молока. Товаровиробники об'єктивно не спроможні самотужки вплинути на ситуацію що склалась. Галузь потребує залучення значних інвестицій з метою переозброєння та модернізації виробництва, що в підсумку дозволить виробляти якіснішу продукцію за нижчих витрат.

Відмітимо, що останнім часом суттєво зменшився рівень завантаження виробничих потужностей переробних підприємств через низьку ефективність виробництва. Крім того, якість виробленої сировини не завжди відповідає встановленим вимогам, що ускладнює, а інколи навіть унеможливує виробництво якісної конкурентоспроможної молочної продукції. Через низьку купівельну спроможність населення, як вже нами відмічалось, знижується і рівень споживання молока, що зумовлює значні коливання закупівельних цін на молочну сировину. Активізація попиту на молочні продукти, на нашу думку, можлива за рахунок економічних чинників, тобто впливу на зростання рівня доходів населення [12, с. 78-79].

Вивчаючи роль та значення досліджуваної галузі для аграрного сектору, економіки у цілому, цілком очевидним стає, що галузь молочного скотарства відіграє надважливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави. Зважаючи на виняткову корисність молока та молочних продуктів, необхідність їх обов'язкової присутності у щоденному раціоні не викликає сумнівів. Проте сьогодні відмічається зниження споживання якісних молочних продуктів вітчизняного виробництва та зростання частки не завжди якісної та корисної імпоротної молокопродукції в раціоні населення. Однією з причин такої ситуації є глибока затяжна криза вітчизняного сільського господарства і молоковиробництва зокрема. Галузь молочного скотарства сьогодні не використовує наявний потенціал і, наразі, не в змозі виконати

покладене на неї завдання – забезпечити населення молоком належної якості та у достатній кількості і асортименті. Враховуючи ключове значення успішного розвитку молочної галузі для забезпечення продовольчої безпеки держави, слід шукати вихід із такої ситуації зокрема шляхом аналізу світового досвіду ефективного молоковиробництва [17, с. 123-124].

На сьогодні молоко виробляється майже кожною п'ятою країною світу. Найбільшими виробниками молока у світі є такі країни як: Китай, США, Індія, Російська Федерація, Бразилія, Нова Зеландія, країни ЄС. При цьому найбільшими експортерами у світі виступають деякі зі світових лідерів із виробництва молока, зокрема: країни ЄС, Австралія та Нова Зеландія, США. Це обумовлюється як недостатністю внутрішнього виробництва через обмеження з боку держави по обсягах, так і високим внутрішнім попитом, а отже потребою в якісній молочної продукції. Традиційно високорозвиненим молочне скотарство є у країнах Північної Америки (США, Канада) та західної Європи (Німеччина, Франція, Нідерланди). Позитивний досвід цих країн, на нашу думку, має використовуватись в ході реформування вітчизняної галузі і забезпечити її відродження вже у найближчій перспективі [17, с. 124].

Зазначимо, що ефективність виробництва – це безперечно складне і багатоаспектне явище. Сільськогосподарське виробництво, внаслідок наявності унікальних особливостей, вимагає органічного поєднання і взаємодії щонайменше чотирьох чинників – робочої сили, основних засобів, предметів праці і землі. Отже, будь-яке виробництво передбачає витрати ресурсів і одержання певних результатів. Важливим показником, який характеризує економічну ефективність виробництва продукції, є рівень рентабельності, що зумовлює об'єктивну оцінку господарської діяльності товаровиробників [12, с. 79].

Останніми роками, у зв'язку зі змінами економічних відносин між виробниками аграрної сфери та переробними підприємствами, нееквівалентним обміном між містом і селом, зниженням платоспроможності населення та сільськогосподарських підприємств, погіршенням раціону годівлі худоби, недосконалістю грошово-кредитної політики та інших важелів регулювання виробництва, відбулись значні зміни в розвитку та розміщенні молочного скотарства [12, с. 80].

Слід відмітити, що саме проблема низької економічної ефективності виробництва молока призвела до того, що впродовж останніх десятиліть було поступове скорочення поголів'я ВРХ в

сільськогосподарських підприємствах. Так, за дослідженнями ряду науковців, виробництво молока, внаслідок його неприбутковості або у кращому випадку малоприбутковості в сільськогосподарських підприємствах, призвело до згортання діяльності багатьох молочних ферм через неспроможність постійно датувати цей напрямок діяльності [11, с. 102]. В основному збитковість галузі була обумовлена низькою закупівельною ціною на молоко, яка навіть не відшкодовувала витрат на його виробництво. Поглиблював проблему ще й той факт, що таке скорочення відбувалося на фоні зниження рівня споживання молочної продукції населенням, яке в підсумку знизилось до позначки, яка є значно нижчою за встановлені раціональні норми. Наразі, у загальній структурі витрат українців витрати на харчування становлять близько 40 %, що характерно для країн із низьким рівнем розвитку економіки, і значна частина населення вимушена обмежувати себе в якісних та корисних продуктах харчування, до яких відносять і молочну продукцію [11, с. 102].

Зазначимо, що останніми роками негативні тенденції в молоко виробництві лише посилюються. Зокрема, тільки за останні 5 років поголів'я корів скоротилось майже на 15,2 % до 1919,4 тис. голів станом на перше січня 2019 року. Обсяг виробництва молока за цей же період зменшився на 9,6 % і склав 10064,0 тис. тонн. Продуктивність корів при цьому хоча й зросла з 4920,1 кг у 2014-му до 5243,3 кг у 2018-му році молока на рік або на 6,57 %, проте все ще залишається на вкрай низькому рівні у порівнянні з такими країнами як Ізраїль, Франція, Німеччина, США тощо [5].

У сучасних умовах економічна ефективність функціонування підприємств молокопродуктового підкомплексу виражається не лише зростанням показника рентабельності, чистого доходу, продуктивності праці, але й підвищенням оплати праці працівників. Крім того важливим залишається питання виявлення впливу чинників на зазначені показники з метою їх ефективного управління [11, с. 102-103].

Науковці у своїх численних наукових працях доводять, що досягнення високої молочної продуктивності корів можливе лише за умови створення міцної кормової бази, забезпечення тварин усіма поживними й біологічно активними речовинами відповідно до норм годівлі молочної худоби. Таким чином, вирішення проблеми максимально можливого використання продуктивності корів вимагає істотного збільшення виробництва кормів, підвищення їхньої якості та удосконалення структури кормовиробництва. Тому збільшення виробництва молока значною мірою пов'язане з інтенсифікацією

кормовиробництва, економічно обґрунтованим використанням кормових ресурсів й організацією на цій основі повноцінної годівлі корів [11, с. 103].

Звертаючи увагу на взаємозв'язок економічної ефективності виробництва молока з ефективністю продуктів його переробки необхідно відзначити той факт, що значною мірою від організаційно-економічних відносин між цими двома сферами залежить ефективність, без перебільшення, усієї молочної галузі. Доведено, що низький рівень рентабельності знижує можливості аграріїв у розширеному відтворенні та забезпеченні високоєфективного ведення молочного скотарства. Більшість товаровиробників, головним чином через брак вільних грошово-фінансових ресурсів, неспроможні забезпечити системне та комплексне удосконалення технологічних процесів і оновлення матеріально-технічної бази. Відтак, це призводить до зменшення обсягу виробництва, що вкрай негативно впливає на діяльність переробних підприємств, знижуючи рівень завантаження їх потужностей. Унаслідок цього зростає вартість виробництва готової продукції. Крім того, якість виробленої сировини дуже низька, що ускладнює виробництво конкурентоспроможної продукції з неї. З огляду на це робиться пропозиція про забезпечення своєчасних, систематичних поставок на переробні підприємства молока із максимальним збереженням якісних показників [11, с. 103].

Вважається, що економічну ефективність інтенсифікації молочного скотарства доцільно розглядати із позиції: по-перше, системи чинників інтенсифікації, які впливають на розвиток галузі; по-друге, одержання результату на основі раціонального використання виробничого потенціалу; по-третє, максимізацію віддачі вкладеного капіталу та мінімізацію негативного впливу виробничої діяльності на навколишнє природне середовище; по-четверте, забезпечення науково обґрунтованих норм споживання молока й молочної продукції [11, с. 103]. Під час аналізу ефективності інтенсифікації молочного скотарства важливо, щоб вибір системи показників найбільш повно характеризував стан рівня інтенсивності виробничої діяльності, результат інтенсифікації, а також економічну, екологічну та соціальну її ефективність. Структура витрат, на думку ряду науковців, є одним з елементів, який формує загальну ефективність виробництва у тваринництві [11, с. 103-104].

В умовах розбалансованості ринкових відносин, коли вартість реалізації тваринницької продукції не відшкодовувала її собівартості, коли виник значний диспаритет цін на продукцію тваринництва і

матеріально-технічні ресурси, при недосконалості системи регулювання ринку з боку держави, коли значна кількість продукції реалізується через посередників, які привласнюють суттєву частину прибутків, створену на стадії виробництва, не повертаючи її у виробництво і тим самим поглиблюючи кризу, при незадовільному рівні селекційно-плеємної роботи та технологічного забезпечення, відсутності дієвої державної політики щодо створення сприятливих економічних умов для розвитку галузі, переважна частина господарств ліквідувала скотарство через його збитковість [12, с. 82].

З метою підвищення ефективності виробництва молока в Україні необхідно забезпечити сталий розвиток молочного скотарства, спрямувавши його на розширене відтворення стада на основі забезпечення нарощування маточного поголів'я корів у господарствах усіх форм власності і господарювання У перспективі основна увага з боку держави має бути зосереджена на недопущенні подальшого скорочення маточного поголів'я і максимальному використанні ремонтного молодняку для нарощування основного стада та підвищення його продуктивності [12, с. 82].

У теперішніх умовах досліджувана галузь, незважаючи на окремі позитивні тенденції, продовжує перебувати в кризовому стані. Це пов'язано з відносно невисоким рівнем прибутковості виробництва молока і, водночас, з високим рівнем капіталомісткості його виробництва. Саме збитковість галузі скотарства впродовж тривалого періоду часу є одним із головних факторів скорочення як поголів'я, так й обсягів виробництва молока. Водночас, нині в Україні є передові господарства, які забезпечують високий рівень надою молока. З огляду на те, що підприємства, будучи обмеженими у фінансових ресурсах, не поспішають інвестувати в нарощування поголів'я корів, мають бути створені механізми державної підтримки цієї галузі, які б дали змогу підприємствам здійснювати інвестування ще на початкових етапах виробництва [11, с. 107].

Висновки. Для поліпшення ситуації в молочному скотарстві необхідно брати на озброєння передовий досвід ефективного ведення молочного скотарства що успішно діє у розвинутих країнах світу. Зокрема, потрібно впроваджувати в Україні новітні досягнення науково-технічного прогресу, намагатись одночасно максимально автоматизувати виробництво та при цьому мінімізувати частку людської праці у виробничому процесі. Це сприятиме підвищенню ефективності виробництва та покращенню якості молока. Варто відзначити, що у більшості розвинутих країн світу виробництво і переробка є

невід'ємними і взаємопов'язаними і функціонують як цілісна система. На цьому слід акцентувати увагу в Україні, адже на сьогодні інтереси виробників і переробників, м'яко кажучи, не збалансовані і між ними існує неприхований конфлікт інтересів, а це лише ускладнює кризову ситуацію. Необхідно усвідомити, що лише спільними зусиллями виробників і переробників молока можна створити умови успішного розвитку молочної галузі. В Україні основною перешкодою впровадження інновацій у виробництво є брак коштів, а за підтримки переробників, які, як правило, є прибутковими компаніями, модернізація виробництва стане доступнішою. Також, як показує світовий досвід, для виведення галузі з кризи необхідна державна підтримка. Однак не достатнім є розроблення програми підтримки молочного скотарства, важливо втілити її в реальність, що є важким завданням у зв'язку зі скороченням та укрупненням програм державної підтримки внаслідок фінансових обмежень.

Література.

1. **Бабарика Я.В.** Економічна ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Харківської області. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 23. С. 89-91. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2014_23_21
2. **Волкова І.М.** Визначення напрямів підвищення економічної ефективності виробництва молока сільськогосподарськими підприємствами на підставі результатів маркетингових досліджень. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Іжницького*. 2011. Т. 13, № 4(5). С. 61-66. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnu_2011_13_4\(5\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnu_2011_13_4(5)_14)
3. **Вольська О.М.** Управління ефективністю молокопереробних підприємств. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2014. Т. 19, Вип. 2(3). С. 51-53. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_2\(3\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_2(3)_13)
4. **Гришко Т.В., Єфімова С.А.** Економічна ефективність виробництва молока та резерви її підвищення. *Вісник Дніпропетровського університету. Сер. : Економіка*. 2013. Т. 21, Вип. 7(2). С. 10-15. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2013_21_7\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2013_21_7(2)_4)
5. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. **Канцевич С.І., Русько Н.П., Бакшесв М.М.** Оцінка економічної ефективності виробництва молока залежно від його якості. *Економіка АПК*. 2014. № 4. С. 24-27. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2014_4_6
7. **Касіян Р.А.** Економічна ефективність виробництва молока і напрями її підвищення. *Продуктивність агропромислового виробництва. економічні науки*. 2013. Вип. 23. С. 78-85. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pav_2013_23_14

8. **Клачко В.М.** Стан та шляхи підвищення економічної ефективності молокопродуктового підкомплексу АПК України. *Ефективна економіка*. 2013. № 6. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_56

9. **Кобилкін О.М., Кобилкіна С.В.** Резерви підвищення ефективності виробництва молока спеціалізованих сільськогосподарських підприємств. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2014. Вип. 8. С. 84-88. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_econ_2014_8_18

10. **Кобрин А.М.** Методологія ефективності функціонування молокопереробних підприємств. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(1). URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/esnof_2013_10\(1\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/esnof_2013_10(1)_30)

11. **Колоша В.** Проблеми формування та підвищення економічної ефективності виробництва молока. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*. 2018. Vol. 4, № 4. С. 99-112. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/arcis_2018_4_4_10

12. **Оленіч І.Р., Сенів Р.В.** Економічна ефективність виробництва молока в регіонах України і напрями її підвищення. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького*. 2014. Т. 16, № 1(2). С. 78-88. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pvlnu_2014_16_1\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pvlnu_2014_16_1(2)_14)

13. **Радько В.І.** Економічна ефективність виробництва молока сільськогосподарськими підприємствами України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2013. Вип. 181(6). С. 186-191. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pvnau_econ_2013_181\(6\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pvnau_econ_2013_181(6)_32)

14. **Радько В.І., Свиноус І.В., Микитюк Д.М.** Якість як основа підвищення ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах. *Вісник аграрної науки*. 2016. № 1. С. 61-65. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaan_2016_1_15

15. **Стадницька А.** Теорія і практика ефективності функціонування молокопереробних підприємств. *Аграрна економіка*. 2015. Т. 8, № 1-2. С. 71-76. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ae_2015_8_1-2_13

16. **Стадницька А.М.** Оптимальні умови ефективного функціонування молокопереробних підприємств: теорія та практика (регіональний аспект). *Економічний форум*. 2015. № 3. С. 176-182. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_3_26

17. **Тимофіїв Т.Ю.** Оцінка світового досвіду ефективного молокозаводництва. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2013. Вип. 12. С. 123-127. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_econ_2013_12_27

18. **Черевко Г., Кобрин А.** Методика дослідження ефективності функціонування молокопереробних підприємств. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК*. 2014. № 21(1). С. 343-352. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2014_21\(1\)_65](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2014_21(1)_65)

19. **Яворська Т.І., Загнітко А.А.** Вплив витрат і ціни реалізації на ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах регіону. *Економіка АПК*. 2015. № 6. С. 53-59. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2015_6_12

20. **Яковлєва А.О.** Теоретичні аспекти оцінки ефективності виробництва молока. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки*. 2012. Вип. 31(1). С. 244-250. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2012_31\(1\)_53](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2012_31(1)_53)

References.

1. **Babarika Ya. V.** (2014). Ekonomichna efektyvnist' vyrobnytstva moloka v sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstvakh Kharkivs'koyi oblasti [Economic efficiency of milk production in agricultural enterprises of Kharkiv region]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid – Investment: practice and experience*, no. 23, pp. 89-91. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2014_23_21 [in Ukrainian].

2. **Volkova I.M.** (2011). Vyznachennya napryamiv pidvyshchennya ekonomichnoyi efektyvnosti vyrobnytstva moloka sil's'kohospodars'kymy pidpryyemstvamy na pidstavi rezul'tativ marketynhovyykh doslidzhen' [Determination of directions of increase of economic efficiency of milk production by agricultural enterprises on the basis of results of market researches]. *Naukovyy visnyk L'viv's'koho natsional'noho universytetu veterinaryanoi medytsyny ta biotekhnolohiy im. Gzhyts'koho – Scientific Bulletin of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology Gzhyts'koho*, Vol. 13, no. 4(5), pp. 61-66. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnu_2011_13_4\(5\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnu_2011_13_4(5)_14) [in Ukrainian].

3. **Volska O.M.** (2014). Upravlinnya efektyvnisty molokopererobnykh pidpryyemstv [Management of efficiency of dairy enterprises]. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Seriya : Ekonomika – Bulletin of the Odessa National University. Series: Economics*, Vol. 19, Issue. 2 (3), pp. 51-53. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_2\(3\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_2(3)_13) [in Ukrainian].

4. **Grinko T.V., & Efimova S.A.** (2013). Ekonomichna efektyvnist' vyrobnytstva moloka ta rezervy yiyi pidvyshchennya [Economic efficiency of milk production and reserves for its increase]. *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu. Ser. : Ekonomika – Bulletin of Dnipropetrovsk University. Series: Economy*, Vol. 21, Issue. 7 (2), pp. 10-15. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2013_21_7\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2013_21_7(2)_4) [in Ukrainian].

5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. www.ukrstat.gov.ua. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

6. **Kantsevich S.I., Rusko N.P., & Bakseev M.M.** (2014). Otsinka ekonomichnoyi efektyvnosti vyrobnytstva moloka zalezno vid yoho yakosti [Estimation of economic efficiency of milk production depending on its quality]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 4, pp. 24-27. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2014_4_6 [in Ukrainian].

7. **Cassian R.L.** (2013). Ekonomichna efektyvnist' vyrobnytstva moloka i napryamy yiyi pidvyshchennya [Economic efficiency of milk production and directions of its increase]. *Produktivnist' ahropromyslovoho vyrobnytstva. ekonomichni nauky – Productivity of agroindustrial production. Economics*, Issue. 23, pp. 78-85. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pav_2013_23_14 [in Ukrainian].

8. **Klochko V.M.** (2013). Stan ta shlyakhy pidvyshchennya ekonomichnoyi efektyvnosti molokoproduktovoho pidkompleksu APK Ukrainy [The state and ways of increasing the economic efficiency of the dairy subcomplex of agroindustrial complex of Ukraine]. *Efektivna ekonomika – An efficient economy*, no. 6. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_56 [in Ukrainian].

9. **Kobilkin O.M., & Kobilkin S.V.** (2014). Rezervy pidvyshchennya efektyvnosti vyrobnytstva moloka spetsializovanykh sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv [Reserves for improving the efficiency of milk production of specialized agricultural enterprises]. *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarynogo universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment – Bulletin of Sumy National Agrarian University. Series: Economics and Management*, Vol. 8, pp. 84-88. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2014_8_18 [in Ukrainian].

10. **Kobrin L.M.** (2013). Metodolohiya efektyvnosti funktsionuvannya molokopereobnykh pidpryyemstv [Methodology of efficiency of functioning of dairy enterprises]. *Ekonomichni nauky. Ser.: Oblik i finansy – Economic sciences. Series: Accounting and Finance*, Issue. 10 (1). Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(1\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(1)_30) [in Ukrainian].

11. **Kolosha V.** (2018). Problemy formuvannya ta pidvyshchennya ekonomichnoyi efektyvnosti vyrobnytstva moloka [Problems of formation and increase of economic efficiency of milk production]. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal – Agricultural and resource economics: an international scientific e-journal*, Vol. 4, no. 4, pp. 99-112. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2018_4_4_10 [in Ukrainian].

12. **Olenich I.R., & Seniv R.V.** (2014). Ekonomichna efektyvnist' vyrobnytstva moloka v rehionakh Ukrainy i napryamy yiyi pidvyshchennya [Economic efficiency of milk production in the regions of Ukraine and directions of its increase]. *Naukovyy visnyk L'viv'skoho natsional'noho universytetu veterinarnoyi medytsyny ta biotekhnolohiy im. Gzhyts'koho – Scientific Bulletin of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology Gzhyts'koho*, Vol. 16, no. 1 (2), pp. 78-88. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnu_2014_16_1\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnu_2014_16_1(2)_14) [in Ukrainian].

13. **Radko V.I.** (2013). Ekonomichna efektyvnist' vyrobnytstva moloka sil'skohospodars'kymy pidpryyemstvamy Ukrainy [Economic efficiency of milk production by Ukrainian agricultural enterprises]. *Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrainy. Ser.: Ekonomika, ahraryny menedzhment, biznes – Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: Economics, Agrarian Management, Business*, Issue. 181 (6). pp. 186-191. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnu_econ_2013_181\(6\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnu_econ_2013_181(6)_32) [in Ukrainian].

14. **Radko V.I., Svinous I.V., & Mykytyuk D.M.** (2016). Yakist' yak osnova pidvyshchennya efektyvnosti vyrobnytstva moloka v sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstvakh [Quality as a basis for improving the efficiency of milk production in agricultural enterprises]. *Visnyk abraranoi nauky – Bulletin of agrarian science*, no. 1, pp. 61-65. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaan_2016_1_15 [in Ukrainian].

15. **Stadnitskaya L.** (2015). Teoriya i praktyka efektyvnosti funktsionuvannya molokopererobnykh pidpryyemstv [Theory and practice of efficiency of functioning of dairy enterprises]. *Abrarna ekonomika – Agrarian economy*, Vol. 8, no. 1-2, pp. 71-76. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ae_2015_8_1-2_13 [in Ukrainian].

16. **Stadnitskaya L.M.** (2015). Optymal'ni umovy efektyvnoho funktsionuvannya molokopererobnykh pidpryyemstv: teoriya ta praktyka (rehional'nyy aspekt) [Optimal conditions for efficient functioning of dairy enterprises: theory and practice (regional aspect)]. *Ekonomichnyy forum – Economic Forum*, no. 3, pp. 176-182. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_3_26 [in Ukrainian].

17. **Timofiev T.Yu.** (2013). Otsinka svitovoho dosvidu efektyvnoho molokovyrobnytstva [Evaluation of the world experience of efficient dairy production]. *Visnyk Sums'koho natsional'noho abraranoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment – Bulletin of Sumy National Agrarian University. Series: Economics and Management*, Issue. 12, pp. 123-127. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2013_12_27 [in Ukrainian].

18. **Cherevko G., & Kobrin L.** (2014). Metodyka doslidzhennya efektyvnosti funktsionuvannya molokopererobnykh pidpryyemstv [Methods of studying the efficiency of functioning of dairy enterprises]. *Visnyk L'viv'skoho natsional'noho abraranoho universytetu. Seriya: Ekonomika APK – Bulletin of Lviv National Agrarian University. Series: Economics of AIC*, no. 21 (1), pp. 343-352. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2014_21\(1\)_65](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2014_21(1)_65) [in Ukrainian].

19. **Yavorskaya T.I., & Zagnitko L.A.** (2015). Vplyv vytrat i tsiny realizatsiyi na efektyvnist' vyrobnytstva moloka v sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstvakh rehionu [Impact of costs and sales prices on the efficiency of milk production in agricultural enterprises in the region]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 6, pp. 53-59. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2015_6_12 [in Ukrainian].

20. **Yakovleva A.O.** (2012). Teoretychni aspekty otsinky efektyvnosti vyrobnytstva moloka [Theoretical aspects of milk production efficiency assessment]. *Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky – Collection of scientific works of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences*, Issue. 31 (1), pp. 244-250. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2012_31\(1\)_53](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2012_31(1)_53) [in Ukrainian].

Анотація.

Гридін О.В., Мирний Є.В. Передумови забезпечення економічної ефективності виробництва молока та продуктів його переробки в Україні.

Результати проведеного дослідження доводять, що забезпечення продовольчої безпеки України, вирішення її соціально-економічних проблем вимагає спільних зусиль у здійсненні скоординованих кроків державних інститутів, суб'єктів господарювання та фінансово-кредитних установ, спрямованих на реалізацію стратегії формування сучасного ринку молочних продуктів з використанням світового досвіду та з обов'язковим врахуванням вітчизняних реалій. У статті встановлені проблеми, які гальмують розвиток молочного сектору економіки країни та знижують ефективність виробництва продукції. Виявлено, що економічна ефективність виробництва молока характеризується тісним зв'язком з ефективністю його переробки. Встановлено, що галузь молочного скотарства в нинішніх умовах не використовує наявний потенціал і, наразі, не в змозі виконати покладене на неї завдання – забезпечити населення молоком належної якості та у достатній кількості і асортименті. Обґрунтовано твердження, що досягнення високої молочної продуктивності корів можливе лише за умови створення міцної кормової бази, забезпечення тварин усіма поживними й біологічно активними речовинами відповідно до норм годівлі молочної худоби. Встановлено, що лише спільними зусиллями виробників і переробників молока можна створити умови успішного розвитку молочної галузі.

Ключові слова: економічна ефективність, молочно галузь, молочний сектор економіки, виробництво молока, виробництво молочної продукції.

Аннотация.

Гридин А.В., Мирный Е.В. Предпосылки обеспечения экономической эффективности производства молока и продуктов его переработки в Украине.

Результаты проведенного исследования доказывают, что обеспечение продовольственной безопасности Украины, решение ее социально-экономических проблем требует совместных усилий в осуществлении скоординированных шагов государственных институтов, субъектов хозяйствования и финансово-кредитных учреждений, направленных на реализацию стратегии формирования современного рынка молочных продуктов с использованием мирового опыта и с обязательным учетом отечественных реалий. В статье установлены проблемы, которые тормозят развитие молочного сектора экономики страны и снижают эффективность производства продукции. Выявлено, что экономическая эффективность производства молока характеризуется тесной связью с эффективностью его переработки. Установлено, что отрасль молочного скотоводства в нынешних условиях не использует имеющийся потенциал и, пока, не в состоянии выполнить возложенную на нее задачу – обеспечить население молоком надлежащего качества и в достаточном количестве и асортименте. Обосновано утверждение, что достижение высокой молочной продуктивности коров возможно лишь при условии создания прочной кормовой базы, обеспечения животных всеми питательными и биологически активными веществами в соответствии с нормами кормления молочного стада. Установлено, что только совместными усилиями производителей и предприятий по переработке молока можно создать условия успешного развития молочной отрасли.

Ключевые слова: экономическая эффективность, молочная отрасль, молочный сектор экономики, производство молока, производство молочной продукции.

Abstract.

Gridin O.V., Myrnyi E.V. Prerequisites for ensuring the economic efficiency of milk production and its products in Ukraine.

The results of the study show that ensuring food security of Ukraine, solving its socio-economic problems requires joint efforts in the implementation of coordinated steps of state institutions, economic entities and financial institutions aimed at implementing the strategy of forming a modern dairy market using world experience, and with compulsory consideration of domestic realities. The article identifies problems that hinder the development of the dairy sector of the country's economy and reduce production efficiency. It is revealed that the economic efficiency of milk production is characterized by a close relationship with the efficiency of its processing. It has been established that the current dairy farming industry is not using its current potential and is not in a position to fulfill its task at the moment – to provide the population with adequate quality milk and in sufficient quantity and range. It is substantiated that the achievement of high milk productivity of cows is possible only if the creation of a solid feed base, providing animals with all nutrients and biologically active substances in accordance with the standards of feeding dairy cattle. It is established that only through joint efforts of milk producers and processors can the conditions for successful development of the dairy industry be created.

Keywords: *economic efficiency, dairy industry, dairy sector, milk production, dairy production.*

УДК 336.76:336.027

СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКУ ІНСТИТУТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ ФОНДОВОГО РИНКУ

**НІМКОВИЧ А.І., ВИКЛАДАЧ, ХАРКІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стрімкий розвиток світової економіки на початку третього тисячоліття характеризується усвідомленням держав у необхідності стратегічного забезпечення як системного засобу розвитку та довгострокового стабільного функціонування економіки. Динамічність розвитку фінансових ринків вимагає від керівництва на всіх рівнях управлінської вертикалі суттєвих змін в підходах до планування власної діяльності та роботи відповідних структурних підрозділів. Інтегруючись в європейський і світовий економічний простір, Україна повинна брати